

Nāše narodne pesmi.

Spisal F. Kočevar.

(Dalje.)

Epiteton pisan je v slovenskih narodnih pesmih skor ravno tako navaden kakor epiteton bel. Pisano pomeni nekaj veselega in mičnega. Slovenec ž njim, kakor z epitetonom bel, zaznamva najraje svoja stanovanja, pohištvo in opravo. Včasih pa pomeni pisano tudi nekaj odurnega neznanega groznega, kakor se bo iz sledečih primerov razvidelo: pisana kamra, pisana barčica, pisana ladja, pisana oštarija, pisana hram, pisana postljičica, pisana škrinja, pisana zibeljka, pisana povojec, pisana bokal, pisana janka, pisana fortošec, pisana mojderc, pisano veselje, pisana (veseli) dan, pisana vuzem, pisana ptič, pisana pav, pisana žerjav, pisano perje, angeli imajo pisane perote, pisana brzda, pisana (erkvena) sveča, pisano pismo, pisana palica, pisana travnik, (primeri hrvaško pisana pečenka za nemški lungenbraten,) pisano znamenje, s katerim se je nekdanj sodno krvišče zaznamvalo; jaz bi djal, da bi se z nemškim Wahrzeichen naj bolj prevesti dalo, pisana stol, to je tisti stol, na katerem sedeč je obsojenec smrtno osodo poslušal, današnji Anklagebank, pisano (srdito grdo) gledati, pisana gad, pisana senca t. j. očitna laž, al kar Nemec pravi lügenhafte Uebertreibung, Aufschneiderei.

Zeleno barvo sem našel v sledečih slučajih: Zelena Sava, zeleni Juri, zelene oči (znamenje hudega človeka), zelena peč, zelen (mrtaški) pot, zelena kočica (mitologičen pomen), zeleno borovje, zeleno bukove, zelen gaj, zelen log, zelen gojzd, zelena tratica, zelena ledina, zelena njiva, zelena šuma, zelen travnik, zelena paša, zelen venec, zelena jablan, zelen vrtec, zelena praprot, zelen rožmarin, zelena detelja, zeleno drevce, zelen len, zelen grm, zelen ogradič, zelen grob, zelena lešica.

Rudeča barva se tudi dostakrat najde, n. pr. rudeče šobice, rudeča usta, rudeče krilo, rudeč lajbec, rudeče čičke, rudeč robec, rudeči šolnici, rudeče bandero, rudeča detelja, rudeče kitice, rudeča jabuka, rudeče rožice, rudeča gartroža, rudeč nagel, rudeča (ne smrtna) rana, rudeč oblak, rudeče goslice.

Zaamenito je kakšnim predmetom se siva (v razrečjih, sinje, sivno in siuno) barva prilastuje. Našel sem: siva Drava, sivi sokol, siva grlica, sivi golob, sivi volk, sivi konj, sivi hrt, sivo morje, siva skala, sivi kamen, siva megla, siva goba, sive rožice, siva griva, siva solza (od prevelike britkosti), siva pajčevina, sivi svit (das Morgengrauen), siva brada in siva starost.

Rumena barva se pridodaje sledečim predmetom: rumeno lice, rumeni lasi, rumena krv, rumeno solnce, rumeno polje, rumena pšenica, rumeno vince, rumeno grozdje, belina, kadar dozoreva, se rumeni, rumene rožice, rumena miza, rumena sveča.

Žolto je: žolta vuga, žolta svila, žolto zlato, žolta pšenica, žolta trenja (kutnja), žolti (kosov) klun, žolt med (kovina), mrkvica žolto korenje, žolte žveglice, žolte goslice.

Plavo se najde večkrat kot germanizem za nemški blau n. pr. plave oči, plava vijolica, plava gora, pa tudi plavi konjiček.

Erjavo barvo sem našel samo edino enkrat kot erjava lisica.

Razun teh sem našel še sledeča barvina epiteta: višnjeve rožice in višnjevo sukno, vran-konjič, rožice goreče barve, robec drage barbe, prižana senečica, risana puška, njedarec kot kri, blede lice, blede mesec, seri konj, seri starec, sera kobila, *) gijndjane partice, **) guzana janka (ein faltiger, gestreifter Weiberrock), krvava solza, modre oči, vino kakor zajčja kri, pruno (?) nebo (na Koroškem), lasje kostanjeve barve, rusi konj, rusi zlat, rusa in rosa glava, in šatka (kravjo ime.***)

*) Ser-a-o bo brž ko ne kongruent hrvaškim sur-a-o, kar po Kurelcu pomeni gespränkelt, tedaj tisto stanje, v katerem začenjajo lasje siveti, ter so sivi in črni ali kakorini že med seboj pomešani.

**) Djundj (džundž) ali džunj je v zagrebški okolici tista iz rudečih travkov in iz zlatih resic v podobi krone narejena aubica, ki jo nevestice kedar k poroki gredo, na glavi nosijo, pa tudi sploh ženski rudeče-žolti urec. Turapoljeos pravi kuruzi ki je lepo rumena, da je džendžava.

*** Večidel se kravam dajajo imena po barvi, kakor n. pr. dima, belana, breza, mavra, lisa, ruma (rumena?), ica (?), spregla, košutka, žutka, plavka, srna, jelenka, muca, progla, sizka, erdečka itd. Po tem

Hrvaški jezikoslovci se še danas pravdajo o tem, katero in kakšno barvo pomeni: ridj, hrdjav, smedj, rujno ruso, sinje, suro itd. Ta pravda pa se le po tem dognati da, če se v obzir vzamejo vsi tisti predmeti, katerim narod to ali ono barvo pridevije. (Dalje prihodnjič.)

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

34. Ako je pa z denarom tako, kakor smo zgoraj omenili, lahko bi kdo poprašal, zakaj tedaj ni svobodno vsakemu si denar kovati kakor drugih stvari načiniti? Zakaj bi ga vselaj le vlada izdala in s svojimi znamenji zaznamjevala, katerih nikdo posamen rabiti ne sme? Ko bi vsakdo bil celo pošten in tudi popolnoma zveden kovati zlato in srebro in bi načinil enakomeren denar po teži in velikoči: mogel bi vsakdo kakor vlada srebro in zlato v denar prekovati; pa ko vsakdo ni celo pošten, a če v obče bi dopuščeno bilo denar kovati, trebalo bi tehtati, kusiti vsak kos denara, ki nam v roke pride; zato imeli bi vsi biti zvedeni kemisti. Vse to ne bila bi samo velika sitnost temu celu nemogoče, goljufij bi se brez konec godilo; zato da se tem neprilikam v okom pride, prevzela je vlada na skrb kovanje in izdava denar. Postave določujejo dotični veljavi dotično težo in čistočo vsakemu denarnemu kosu; vlada si tedaj pripravi v svoje denarske kovarne zvedene opravnike in ljudi ki čistijo in porazdelijo na tančeno po zadatih zakonih dragocene metale, ki se jim izročijo. Kar se je tako določilo, temu se natisne državni ali vladni znak ali marka, kot znamenje ali certifikat, da je pravilno in zakonito veljavno. Zato kedar koli dobimo takšno kovino si smemo biti svesti, da je to zakonito veljaven denar.

35. Ko vlada prevzeme skrb denar kovati in izdavat i ima se pri tem poslu sledečih pravil držati:

a. Kovina ima biti enake čistoče: vsak dukat enako čistega zlata, vsak florin enako čistega srebra itd., ako bi to tako ne bilo, goljufij ne bili bi varni in trebalo pi nam posamezni denar kemično kusiti.

b. Vsak denar enakega imena, ima biti enake teže: vsak dukat enako težek, vsak florin enako itd.

c. Denar ima biti takšne oblike in podobe, da je za zamenjivanje in štenje naj bolj pripraven.

d. Denar ima biti tako olepšan, da ga je težko ponarejati, nikakor pa ne odkrhati in odpiliti, tako da bi se poškodovanje brž ne spoznalo. — Tako je tudi v obče narejen naš zlat in sreberni denar, vsakdo si lahko na njem razloge razgleda. — To bi bili naj važnejši vzroki zavolj katerih ima vlada na skrbi kovati in izdavat i denar. (Dalje prihod.)

V 4. občni zbor slov. Matice 5. t. m.

se je bila sošla velika množica udov. Po srčnem pozdravu predsednikovega namestnika dr. L. Vončina je poročeval g. tajnik Lesar o delavnosti odborovi. Koledar se dotiskuje in knjige se bodo prav kmali razposlale. Društvo je naraslo za 225 udov in jih šteje sedaj 1360; 122 jih je ves čas ali odmrlo ali sicer odstopilo. Nato našteva knjige, ki so že do delane ali v delu in imenuje nektare, ki se zanje pisavci še niso našli. Matična glavica znaša 26.438 gld. Pridjana je k temu prošnja, naj bi udje redno plačevali letnino. Dr. Zupanec je dalje razložil preštevske zadeve. Nasledovala je obravnava o naučnem slovníku in sprejet je bil odborov predlog, da naj se naučni slovník izdaja ter naj odbor izvoli k temu potrebni odsek izmed matičnih udov, katerih naj je po dr. Krekovem predlogu dve tretjini v Ljubljani, drugi odzunaj. Predlagal je o tej reči dr. Kosta; gg. Svetec in Solar sta govorila za odlog tega dela; gg. Krek, Raič, Bleiweis, Močnik pa za odborov predlog. — Sprejet je bil načrt novih matičnih pravil. — Zastran Erjavčevega predloga: „naj Matica izda znanstveno terminologijo nemško-slovensko“, je bilo

sodeč, brž ko ne, tudi ime šatka al šaska pomeni neko barvo, ali katero? Ali ne pomeni morebiti to, kar nemško falbe? Bil sem še dijak, kar me enkrat ranjki dr. Šubic na ulici pograbi, naj mu povem slovensko besedo za nemški falbe falke naimre ime konja s to barvo. Djal je da ima že celi Georgicon preveden, samo slovenske besede za falbe ne more nikjer zvedeti kolikor tudi okoli poprašuje. Jaz mu tačas nisem vedel odgovora dati, pa mu ga bogma tudi danas ne bi mogel. Kaj, ako ne bi naše šaš-a-o nemški falbe značilo?

Pis.